VID SYRENTORPEN

av Ivar Lo-Johansson.

I sin bok **FÖRFATTAREN** utgiven 1957 på Albert Bonniers förlag, beskriver Ivar Lo-Johanssonsitt möte med de övriga syrentorparna någon gång på 1930-talet. Han bodde en kort tid hos arrendatorn Harald Melin och hans hustru Rut. Harald Melin arrenderade vid denna tid Torpet Suss också kallat Turesbo på mellersta Mörkö. I arrendet ingick även ett par andra torp. Fagervik och Sandvik vars boningshus vid denna tid beboddes av författarna Erik Asklund och Gustav Sandgren. Större delen av Mörkö hörde under greve Bonde på Hörningsholm.

Ivar Los möte med denna miljö skildrar han med utgångspunkt i sin bakgrund som uppväxt i en genuin statarmiljö på Södertörn. Följande kapitel är hämtat ur hans bok FÖRFATTAREN.

"Vid Syrentorpen"

I

Det var vid den tiden de unga mestadels stadsfödda författarna förälskade sig i syrentorp i Sörmland.

Ur tobaksröken på Pax (Den Gyldene Freden i Gamla stan), från gryningarna i Stockholm, sökte de sig i synnerhet om sommarn ut på landet som de flesta inte kände till i förväg.

Det var landsromantik. På landet kunde man meta och bada. På landet kunde man också skriva. På landet kunde man fortfarande som vuxen gå barfota i grönt gräs, leka.

De hyrde sig obrukade, övergivna torp. De tog ut sina kvinnor dit, klädde dem i små förklän, ställde dem att laga mat vid järnspisen. De lekte torparlycka. Kvinnorna gräddade plättar, drömde hemdrömmar. I författarnas böcker fick de annars vara halvt mystiska sexualobjekt.

I stugan, där fordom en skräckslagen torpare någon gång vartannat år med möda prantat sitt bomärke under ett uselt torparkontrakt, tronade nu skrivmaskinen.

Resultatet visade sig snart i den unga litteraturen. Den kom att översvämmas av förälskade landsbygdsskildringar, målningar av sjöar och skärgårdar, av vassar och badande flickor, av björkar och dansbanor, av storblommiga pigor och hästar i daggiga beteshagar, det slagets landsbygdsdiktning som gjorde att många stundom uppfattade trettitalsdiktningen som en idyll.

Torpen hade för längesen kommit ur bruk som torp. De lönade sig inte. I dem bodde i stället författare. HM (Harry Martinsson) bodde i ett torp året om. EA (Erik Asklund), JK (Josef Kjellgren), GS (Gustav Sandgren), RH (Ragnar Holmström) och till och med en genuin storstadsbo som RV (Rudolf Värnlund), vår tids dramatiker, bodde om somrarna i små syrentorp.

Liksom jag romantiserade storstaden romantiserade nu de stadsfödda författarna landet. De svepte in i synnerhet Sörmland i ett tyll av romantiska landsbygdsskildringar.

De skapade åt den svenska dikten trettitalsidyllens ofantliga, insmickrande blomsterbukett, som mest bestod av vildblommor från övergivna torp i min hemprovins.

II

Första gången for jag som gäst till ett av syrentorpen(Fagervik). Jag kände genast igen alltsammans, fast det var förändrat. Där som förr en syrenhäck, med blå och vita, som blommade strax före midsommar. Det hade alltid varit en billig fattiglyx med de tacksamma syrenerna, som skött sig själva, som jublat åt en skvätt diskvatten, som ingenting särskilt begärt. Torpstugan med ett större kök och en smal kammare var omgjord så att det tvärtom var köket som var det lilla utrymmet och rummet det stora. Det var som i stan. Inne i det uppsnyggade huset, där väggarna var prydda med affischer och moderna konstreproduktioner, med ramförsedda dikter och karikatyrer av värden själv, stod tältstolar och ottomaner med färgsprakande överkast. På hyllorna i köket stod apelsinpress och kostbara burkar, kryddor och konserver, produkter från jordens alla hörn. Det var storstadskultur. Och fast man av pietet och för att verka äkta försökte följa landet vanor, så var den mat man åt bara till vardags så dyrbar, att en torparfamilj inte ens en gång i hela sitt liv haft råd att smaka den. Nedanför låg sjöviken. På kullen invid stugan låg ekonomibyggnaden, som utom avträdet inte längre hade någon funktion att fylla. Avträdet var också det inuti vackert utstyrt med teckningar och färgreproduktioner, Rembrandt, Renoir, van Gogh. Utanför i solskenet på den gamla torparbacken stod bekväma fällstolar, där man kunde sitta och se ner på de igenlagda åkrarna och ta igen all den vila, som den döda torparen i livet inte haft tid att unna sig.

- Här skulle jag vilja bo för alltid, sa min kollega EA, som var min tillfälliga värd. Vi funderar också på att fara ut och elda i stugan och fira jul här.

Hans fru älskade också hon livet på syrentorpet. På järnspisen stod ett fotogenkök, som hon kokade mat på. På trappan stod träskor, fast landsborna för längesen sluta gå i träskor. På sätt och vis försökte stadsborna verka mer äkta än landsborna själva. Som kvinna kom hon dock livet på landet närmare än vad en manlig hyresgäst från stan gjorde.

- Det är ändå en sommargästtillvaro du för här, sa jag till honom. Du bor på landet som ett stadsbarn på en skollovskoloniför att få dricka söt mjölk bli härdad och stark för ett fortsatt stadsliv. När det fattas pengar skriver du en novell åt en tidning. Men det kunde inte den gamla torparn göra.
- Vi lägger nät och fiskar till husbehov, sa han.
- Och så går du hem och skriver huxflux ett kåseri om hur det är att lägga nät. Och det får du mer för än för flera dagars fiske.
- Det kan väl hända. Men jag trivs med landet liv.
- Då skriver du en dikt om hur du trivs, om hur göken ropar och om hur daggkåpan står med en vattendroppe i. Det blir inte landets rätta liv du återger. Det blir en lyxtillvaro på landet. Det blir en falsk bild, och med den narrar du folk.
- Du skriver om stan som en landsbo, sa han och brusade upp. Jag känner inte igen min stad i det du skriver.

Han var inte arg lång stund. Vi var vana att gruffa om varjehanda och vi tog det inte så hårt.

- Kom in och ät, sa hans fru och det lät ljuvligt.

Så snart vi ätit gick vi ut och såg på den närmaste omgivningen. När vi kom till den förfallna uthuslängan såg jag gamla redskap ligga kvar på logen. Klavarna hängde tomma i båsen i lagården, efter att korna för mer än ett årtionde sen gått till slakt. De stadsfödda kallade årdret för plog, en harv för en räfsa, en härv för en kratta, en klave för en grimma, de kallade all säd på rot för havre ochsåvidare. Men de beundrade ändå uppriktigt landet och trodde att allt sunt och riktigt kom från landet. I stan hade de i uppväxtåren under kriget ofta lidit nöd och ibland svultit. De stadsfödda rörde sig alltjämt bland de kvarlämnade landsbygdsföremålen som feriebarn med stora nyfikna ögon. De hade ett glupskt intresse för allt, som var främmande. Och de hade mycken friskhet i sitt sätt att vara. De var på många sätt friskare än landborna var.

Föremålen jag såg på torpet tycktes mig alldeles utskrivna, sönderkåserade i huvudstadstidningarnas söndagsbilagor och kåserispalter. Själv kände jag leda vid arbetet på landet, leda till redskapen jag såg. Jag hade fortfarande valkar efter dem i mina händer. Och jag hade beslutat mig för att angripa landsbygdsromantiken, som gick i öppen dag hos de unga stadsförfattarna i syrentorpen.

- Du för en mandarintillvaro här, sa jag åter till min vän, när debatten före måltiden inte lett till något resultat.

Han försvarade sig på nytt och med framgång.

- Om inte jag bodde här bodde en annan.
- Då bodde kanske en arbetarfamilj här som nu inte har råd att hyra ett så här vackert torp.
- Jag vet det, medgav han. Jag vet att jag betalar högre hyra.
- Men det värsta är ändå att du idealiserar landet, sa jag och angrep det. Du skriver och förgyller landstillvaron, och med det att du förgyller den, hindrar du landsborna själva att få det bättre. Du sluter dig inne i ditt elfenbenstorp. Och i den estetiska tillvaro du för här, förvänder du ögonen på folk i deras uppfattning om landet.

Han klarade sig ännu bättre i fortsättningen.

- Landet är för mej en idyll, sa han. Jag upplever det som en idyll. Jag skriver bara om det jag ser och känner. Det andra får fackmännen sköta om, inte jag.

III

Det bodde en arrendator kvar på ett litet torp strax i närheten, och han brukade också nödtorftigt de omkringliggande, övergivna torpens jord. Han kallades av stadsförfattarna för "bond". På själva tomten till hans ställe (Suss/Turesbo) fanns i en bryggstuga en kammare ledig. När jag skulle skriva min apoteos (förhärligande, upphöjande) om storstaden, om Urbs (stad på latin, särskilt Rom den eviga staden), ansåg jag att det skulle vara bra att ha staden på avstånd.

Av det skälet hyrde jag för ett par sommarmånader kammarn och ackorderade in mig i maten hos min hyggliga kollega(Erik Asklund på Fagervik) och hans fru.

Här kom jag in i en märklig konflikt med omvärlden och mig själv. Jag kom mitt i en miljö som jag förut kände till punkt och pricka, där varje föremål jag såg en gång format min hand, och där varje ting hade en doft som jag kände igen sen barnsben. Men det var inte nog med det. I trakten bodde det fullt av godsanställda, som liksom mina förfäder varit trälar. Även arrendetorparna var underlydande under ett stort grevligt gods(Hörningsholm). Greven(Släkten Bonde) levde på sitt slott och tog inkomsterna. Det var lantproletariets sak jag känt som min skyldighet att föra. Det var för godsträlarna jag genom börd och erfarenhet utvalts till väckarklocka. Alla de beroende mänskor som fanns kvar i trakten, där författarna hade flyttat in, utgjorde de mina. Det var för dem, om dem jag ämnat skriva. De, om några, borde därför också förstå det jag skrev.

Det var en lördagskväll jag flyttade in i kammarn i bryggstugan. Tillsammans med torparn (Harald Melin, far till Seved Melin) och min kollega tog jag en runda på arrendetorpet för att göra mig hemmastadd. Min kollega beundrade allting, talade om allting, frågade om allting. Han visade sig förtrogen med ställets förhållanden. Ibland hade han brukat "hjälpa till".

- Ska det plöjas här på åkern i höst? Ska det harvas sen eller först i vår? Får Blenda sin kalv i oktober? Får katten fler ungar i år?

Jag hade på grund av ungdomens erfarenhet alltjämt sakerna och tingen alltför nära mig. Jag fann frågorna stadsmässiga, oinitierade. Jag visste alltför väl i förväg hur trädan skulle brukas och såg på ett ungefär, när kon skulle kalva och katten kissla.

- Ja, sa "bond" och förklarade utförligt. Trädan brukas ju lite emellanåt under sommaren. Kon ska bära i oktober.

Men de saker som jag själv skulle ha kunnat fråga om, ifall jag brytt mig om det, var inte fullt lika behagliga. De rörde vid sådant som plågade torparn. Det var för långa båspallar i lagårn så att korna inte kunde hållas rena trots all rykten, och på åkrarna var vändtegarna inte uttagna i hörnen, utan det fanns blottor vid dikesrenarna i sådden där det inte växte något alls. Det var inte heller dikat på många år. Det var surt och växte syra, stora ruskor och rostrött mjölke, i säden.

Jag förde utan att vilja ont olägenheterna på tal.

Men alltihop var sådant som han inte brydde sig om och hoppades att ingen skulle se, därför att arrendetiden på torpet var för kort och det trots hans och hustruns idoga arbetsamhet inte lönade sig att göra allting till det bästa. Hans arrendevillkor var orimliga. Slutade han på torpet så hyrdes väl också det ut till någon författare, som betalade mer för enbart stugan än en jordbrukare förmådde göra för både hus och jord. Och även den författarn skulle komma att sitta och skriva om hur idylliskt och bra det var på landet.

- Det skulle löna sig i alla fall, sa jag och försökte vara saklig. Det skulle betala sej på ett par år.

Arrendatorn såg misstänksamt på mig. Han var inte van vid att höra anmärkningar. Och han ville inte diskutera så närgångna frågor med en främling.

- Arbetet på landet är det ju något särskilt med, sa han i allmänna ordalag så att jag skulle växla in på annat samtalsspår. Det fordras tålamod och man är van vid slit, om man ska försöka leva på en så här liten jordbit.

Snart talade han enbart till min kollega. Han lyssnade uppmärksamt till hans stadsprat och ville inte längre delta i resonemanget med mig.

- Vid trösken kan jag hjälpa till, sa min vän.
- Det är bra, det.

Torparn tyckte inte om att jag kunde hans arbete. Han hade mer glädje av att tala med en, som stod främmande för den värld han själv levde i. Jag kände att han heller inte tyckte om mig, när jag talade som en av landborna själva. Och framförallt uppskattade han inte alls sådant, som kunde liknas vid sakliga anmärkningar eller uppfattas som kritik.

Det senare var förklarligt. Han ville hitta på saker och ting själv. Eller också ville han slippa höra talas om sådant, som var alltför vardagligt och motigt.

IV

Det var nu den stund när jag upptäckte att torparn envisades att betrakta mig i egenskap av författare som herrskap och inte ville att jag skulle likna honom själv. Han ville att jag skulle upprätthålla en distans till honom. Han tyckte inte alls om den tanken att jag skulle kunna uträtta det arbete han utförde, när han ändå inte kunde uträtta mitt. Det var därför han tyckte bättre om min kollega, som var uppfödd vid en cementgård och en gata och såg allting på landet från den utsiktspunkten och yttrade sig uppåt väggarna om allt som hade att göra med landets liv.

Första söndagsmorgonen bjöd man mig på kaffe och konjak på sängen. Det var ett herrskapsbruk i min provins som användes bara när det gällde "fint folk".

Det knackade på dörrn till kammarn i bryggstugan.

- Stig in.

Först kom torparn Harald Melin) med kaffepannan och konjaksflaskan. Strax efter kom hustrun (Rut Melin) med en bricka, på vilken låg uppstaplade travar av vetebröd och en mängd kakor.

- Vi ville bjuda på en kopp kaffe, sa han. Det är ju söndag.

Jag inrättade mig i liggställning för ett kunna ta för mig av uppdukningen på en stol bredvid sängen. Allt var yppigt, välmeningen uppenbar. Det tog ändå emot för mig att ligga som en lätting och dricka. Jag tyckte att det istället var jag som satt på stolen bredvid och såg på.

- Håll nu tillgodo, sa hustrun och drog sig åter ut ur kammarn medan torparn stannade kvar för att hålla mig sällskap.

Han hällde också upp konjak. Jag visste att dagen ur arbetssynpunkt skulle vara förstörd för mig, om jag tog aldrig så lite sprit innan det blivit kväll. Men jag visste också att jag var tvungen att göra det, annars skulle han ta illa upp. Jag höll på att trakteras som "herrskap". Det dög inte för mig att neka, att säga nej till min herrskapsroll.

Vi skålade och jag föreslog att vi skulle bli du. Fast jag var åtskilligt yngre, tog jag mig den friheten. Han accepterade men det såg ut på honom som om han inte så säkert tänkte följa duandet från sin sida, om det var andra som hörde på.

- Du skriver väl ändå inte idag när det är söndag, sa han som svar på mina protester, då han ville hälla i ytterliggare ett glas.
- Jag skriver alla dagar, söndagar också, liksom du måste sköta korna och hästen, vilken dag det än är.
- Det är väl inte samma sak? frågade han. Till att skriva behövs det geni.
- Det är precis samma sak. Jag vill också uträtta något med det jag skriver. Att skriva är att arbeta. Det är inte mer genialt.

Ett moln flög över hans panna. Han tyckte inte om att jag flyttade ner mitt arbete till hans, i hans åsyn. Och han föreföll heller inte tycka om att jag skrev för att det skulle komma till nytta för någon annan än mig själv.

- Det är ju inte alls samma sak, sa han än en gång. För att kunna skriva ska man ha snille. I mitt arbete får man bara gå där och slabba.

Ju mer jag jämförde mitt arbete med hans, desto sämre tyckte han om det sagda. Han ville att jag skulle visa mig okunnig om hans arbete, så skulle han i gengäld beundra mitt. Och han ville att jag skulle upprätthålla en distans till honom, fast vi vid konjaken blivit du.

Det med skrivandet var förresten i hans föreställning en särskild historia, något som jag snart upptäckte. Min författarkollega hade gett "bond" och hans familj en av sina böcker, i vilken han skrivit om landet på sitt sätt. Jag tyckte att jag också ville ge min hyresvärd en bok och därför gav jag honom den som mest handlade om hans eget liv, den i vilken jag skrivit om landets mänskor så som jag kände dem inifrån, en bok med vilken jag också tänkt att göra det bättre för dem. Det var romanen som jag lagt ner så mycken möda på och som jag ursprungligen tänkt som min viljas testamente.

Den intelligenta torparen hade snart läst bägge böckerna. Men han dröjde med att säga något till mig om min bok. Så en dag fick jag honom till det, när vi var för oss själva.

- Jag läste först hans bok och sen din, sa han.
- Nå?
- Din bok beskrev det som det har varit och fortfarande är. Jag kände igen alltsammans.

Han sa det i en ton så att jag förstod att han inte var särskilt förtjust över att det var på på det sättet.

- Var det ett fel? Frågade jag. Är det inte sånt som du finner rätt och riktigt, som du tycker om att läsa?

Han vred sig lite undan och ville först inte svara.

- Det är det på sätt och vis. Du skriver rent ut om hur det har varit och på många håll fortfarande är hos oss på landet. Det är inte tu tal om saken.
- Ja? Frågade jag och blev nyfiken. Och sen?

Han tycktes inte ha så lätt för att uttrycka det, och det var inte att undra på, eftersom också de professionella kritikerna ofta kunde ha sina svårigheter. Men han hade säkerligen hela tiden varit klar med sin motivering, fast inte velat såra mig.

- När en sak beskrivs som den är och man känner igen sej, så är det ju inget direkt nytt man får läsa, sa han. Det är på sätt och vis saker man kan förut.

Det var en synpunkt i och för sig, men han ökade på min nästa fråga ut den till en hel liten recension.

- Och så skäms man förstås över att läsa om vilka stackare man tillhör och själv är.

Det var en recension inifrån, från en som tillhörde dem jag velat slå ett slag för, från en av mitt eget folk. Jag tyckte inte att jag ville ta honom ur hans uppfattning denna första gång, men gärna prata omkring lite.

- Och vad tyckte du om hans bok? Frågade jag för att vinna tid och hinna fatta den position jag hade för honom som social författare. Du hade ju också läst en bok av EA (Erik Asklund).

Hans ansikte lyste genast upp.

- Den var bra. När han skriver om landet känner man visserligen inte igen ett dugg. Och fast det ska vara om oss han skriver, så är det som om det ändå inte var vi. Men han ser det ju med sina ögon. Han ser det annorlunda än vi gör.
- Och det tycker du bättre om?

Han dröjde med att svara. Han ville inte vara ohövlig, eftersom han ju ändå fått min bok som gåva och den kostade många kronor, då böcker var så dyra. Min bok var mycket dyrare än den andra boken.

Men han var ärlig.

- Det vill jag inte säga precis. Men det är ju i alla fall något som man inte känner till i förväg, något nytt man läser. Det är ju inte så som det är, när man själv går och slabbar. Och inte blir man utskämd.

Tendensen i boken jag skrivit ville jag för tillfället inte tala med honom om. Men jag hade börjat förstå, att det inte gick att göra det bättre för några mänskor, om de inte först blev "utskämda".

De måste först och främst rivas upp ur sin slummer, ur vanföreställningen att de hade det bra.

Kammarn jag bodde i och där jag skrev om Urbs, om storstaden, var sval och skön. Jag åt hos min kollega, hans duktiga fru lagade mat åt oss tre. Jag visste att om jag skulle ha försökt ackordera in mig i maten hos mitt värdfolk torparn och hans hustru, så skulle man ha lagat särskild mat åt mig och även dukat särskilt för mig på herrskapsvis i finrummet. Jag skulle inte ha fått äta tillsammans med dem. Och man skulle då hellre ha förlorat på att ha mig inackorderad, därför att man av ren hygglighet inte skulle ha velat ta tillräckligt betalt för utgifter och besvär. Så var det svenska folket. Torparns ville så ovillkorligt betrakta mig som en herrskapskarl, därför att jag var författare, och de ville att jag själv skulle upprätthålla distans till dem.

Två gånger om dan gick jag ner till min kollegas sommartorp och åt. Det var prydligt, bekvämt, stadslikt fast det var på landet. Vi tänkte stadens tankar. Vi talade stadens språk. Vi diskuterade böcker, läste poesi, höll tidningar, talade om konst, förde kulturliv. Vi slöt oss inne i ett elfenbenstorp, och så gjorde också de andra författarna, som bodde på sina förhyrda torp runtomkring.

De älskade alla med en blond kärlek sina grönskande, blommande torpställen. Isynnerhet för att de rätta torparna var döda och borta, hade det blivit ljuvligt och fint på de gamla torpen. Stadsförfattarna skrev om landet och om torpen, så småningom både sakligt och riktigt, fast sommargästsynpunkten satt i. De kände till exempel alla namn på fåglar och blommor som fanns utanför stugan, medan landsborna känd inga, utan bara nyttigheter. Och det blev en helt ny landsbygdslitteratur i Sverige. Det blev som ett nytt svenskt land. De svenska författartorpen blev elfenbenstorp. Det bodde privilegierade mänskor, mandariner i dem.

Vi cyklade till handelsboden(Idala) och köpte förnödenheter till våra författarhushåll. Vi köpte tjugo paket cigaretter åt gången, när en dräng bara köpte ett var fjortonde dag. Och handlarn uppmärksammade tacksamt sina nya kunder.

- Ni som ska ha så mycket kanske kan få först? sa han.

En gammal gumma eller gubbe ur bygden drog sig ett steg baklänges.

- Nej, visst inte, protesterade vi. I tur och ordning ska det vara. Det får helt enkelt inte ske.

Men gubben eller gumman ville också att det skulle vara på det viset.

- Vi har inte så bråttom här på landet, sa de. Vi kan gott vänta.
- Absolut inte, protesterade vi åter.
- Vi måste först tänka efter vad det var vi skulle ha, sa de. Jag hade det på vägen när jag gick hit. Men nu har jag glömt bort det. Vi är ju så gamla.

Jag försökte någon gång uppföra mig som de ville, därför att de så ihärdigt bad om det. Men det var omöjligt. Jag försökte också se allt omkring mig som en författare såg. Jag försökte se sjöviken som ett blankt papper, som var till för att skriva på. Jag försökte se skogsudden av granar som en flock konfirmander på en kyrkogård. Jag försökte se luften som en våd siden, månen som en vit kamé (halvädelsten) av mjölk.

Men så tänkte jag på folket som gått och skakat av rädsla på torpet tidigare, på dem som gått där i sin vadmalsvardag som räckt livet ut, och som aldrig sett omgivningen i andra bilder än vad årstidernas och väderlekens växlingar gav. De hade lagt märke till kärv is eller öppet vatten, grön eller lövfälld skog, het eller frostig luft. Och alltid knappt om livets nödtorft, det hade de märkt allra bäst.

Den summa jag gav i dricks pengar på Pax en enda kväll skulle min far ha fått arbeta för en hel lång dag, tio eller tolv timmar. Och ändå hade den mosse han under sina senare år odlat upp till bördig mark lagts igen till skog, medan böckerna jag själv skrivit fanns kvar. Jag gick med konstant dåligt samvete. Jag hade inte skrivit det av mig.

När jag försökte tillämpa sanningskolans, verismens teori på dem jag skrev om, så betackade de sig. De ville inte bli omskrivna som de var, då tyckte de att de blev utskämda. För det priset ville de inte få det bättre. Men om jag ljög om dem tyckte de däremot att det tjänade något till. Jag skulle då kunna vinna deras eget bifall. Skrev jag däremot min tanke rätt ut skulle jag vinna, inte bifall av dem jag ville söka hjälpa, men en möjlighet att uthärda mig själv och mitt samvete. Det flög plötsligt förbi min tanke att de kanske inte alls brydde sig om att få det bättre, bara de blev älskade.

Men mot sig själv måste man vara sann, även om det skenbart skadade en själv. Det var ett slags självupptagenhet, det med. Men det var en meningsfullare självupptagenhet än den att vara falskmyntare. Sannhet var både ett självplågeri och en njutning. Det gick fortfarande inte att komma helt och hållet bort ifrån sig själv. I individen hade de sociala framstegen sin starkaste fiende. Enligt romantikerna var det beviset för att mänskan inte var träl, fast romantikerna med säkerhet hade orätt i det som i så mycket annat.

VI

Så en lördagskväll bjöd min kollega ut en hel flock andra unga författare och deras kvinnor, som ettdera bodde i stan eller på sina syrentorp runtomkring, till sitt sommarställe. Och syrentorpet vimlade snart i sommarkvällen av författare.
Där kom närmsta grannen JK(Josef Kjellgren gående, GE(Gunnar Ekelöf) kom som en ruinerad dandy på sin cykel, SÅ(Stig Åsberg) en surrealistisk grafiker till fots, HB(Harald Beijer) fyrkantig i en hyrbil från ett förstadssamhälle, GS(Gustav Sandgren) med fiol och RV(Rudolf Värnlund), vår tids dramatiker, lång och gänglig och evigt rökande sin Broadway Blend och talande sin stockholmsslang. Och med dem följde, eller kom senare, alla unga författarhustrur och författarflickor som hade sina egna yrken plus uppgiften att sköta om sina män. De hade därför sällan eller aldrig tid att läsa böckerna där de själva förekom, ettdera som mystiska vildrån i lundar och sädesfält eller som glupska sexualobjekt i vassvikar och tulpansängar. Själv hade jag bjudit ut den flicka som jag för tillfället höll ihop med. Det var HL den sommarn.

Det var symposium. Det åts och dracks ute under himlens fäste, och det hölls till och med ansatser till tal. Värden höjde sitt glas och skrek ut över de församlade. I sommarkvällens blå glas blev orden långt efteråt hängande som flagor.

- Efter många veckors hamrande på våra skrivmaskiner... roa och fröjda oss... avkoppling en kväll som i kväll... som denna stimulerande miljö skänker... torpet som är vår

himmelsdröm och där vi får andas ut... Redan Wang Wei sa... Linnerhielm, vår reseskildrare och skald... Henry David Thoreau vid sitt Walden...

Ungefär så lät det till en början. Rosseau själv nämndes inte, men han stod på lur tätt bakom det förfallna uthuset som vid sitt Ermitage. Syrenhäcken som nyss stått i ljusan låga hade blommat slut för året, men den var ändå ett skydd. Det var varmt i luften, det var en ljuvlig kväll. Vår värd och hans hustru hade på bordet dukat fram ett överflöd på allt. JK reste sig emellanåt tyst, utan synbar anledning, och gick ett slag på torpbacken. GE talade om fransk litteratur. GS kom med sina hamsunska hugskott. RV, vår generations dramatiker, talade drama och rökte cigaretter, tillsynes förvånad över att han kunde ha hela naturen till askkopp. Och alla de unga kvinnorna var ljuva och uppspelta, glada över att för en stund få slippa stadsgator och cementgårdar, kontor och syateljéer, fabriker och trånga kokvrår.

Efteråt blev det dans på den rankiga magasinsbottnen i uthusbyggnaden, dit det förde en trasig trätrappa. Golvet var också murket. Vår värd hade i förväg kring trappöppningen i golvet satt upp ett räcke, så att gästerna inte skulle falla ner. GS spelade ut på sin fiol, dammet kippade upp mellan golvplankorna, då de dansande svängde runt på de bräder där den avdöda torparen förvarat sina magra rågkorn. Eftersom jag inte kunde dansa stod jag som vanligt vid danstillställningar och kände mig övergiven. Till på köpet kände jag mig en smula svartsjuk, eftersom den kvinna jag fört med mig tycktes vara den mest åtrådda av alla.

- Uiiiiu, gick det som ett krigstjut genom den rankiga byggnaden.

Trots all försiktighet ramlade en ner genom den öppna golvluckan, då räcket gav med sig. Han föll baklänges. Han såg mycket egendomlig ut i fallet, långbent som en kangero och med flaxande armar. Alla trodde att han slagit ihjäl sig då han försvann. Men efter bara några sekunder kom han åter, långbent och flaxarmad, klivande uppför trappan, alltjämt rökande på sin Broadway Blend, och han fortsatte tala om det drama som han höll på att skriva.

Det var vår generations dramatiker.

Författarna diskuterade litteratur. Det lät som ett främmande, sällsamt språk i torpmiljön.

- Som Wang Wei sa. Han skrev om konsten att leva.
- Surrealisten har gett den nådastöten. Vad säjer surrealisten?
- Jag är inte surrealist.
- Shakespeare visste det, han. Läs Stormen.

Solen hade gått upp. Alla hoppade ner från magasinsbottnen. Som en flock barn rusade författarna och deras kvinnor ner till sjöviken. De vek upp kläderna, de plaskade i vattnet. De kastade smörgås med flata stenar. De hoppade i båt och rodde ut en liten bit för att strax komma åter. Alla var uppspelta. Fåglarna sjöng. Daggkåporna i sluttningen stod med vattendroppar i sina kalkar. Fläckiga nyckelblomstret blommade kring källan. Träd och syrenhäckar stod gröna. En gök gol, en annan svarade.

Det var full morgon, när jag med flickan jag den sommarn sällskapade med gick hem till mitt torp. Torparn och hans arbetsamma hustru var redan på väg till lagården att rykta och mjölka. De ansåg det vara normalt att vi roade oss, vi som var "herrskap". Jag gick in i min kammare, där stod det friska ängsblommor i en vas, och jag längtade redan efter att få skriva om storstaden Urbs.

VII

Min stora chock hade jag fått vid syrentorpen i min egen provins. Jag hade alltjämt mitt stora, mörka ämne inne i mig. Men där hade jag fått känna hur det var att komma tillbaks till sina egna och synas vara en annan än den man var. En gång hade jag rymt från landet. Jag satt och skrev om en stad, som inte fanns. Jag bodde som flykting på ett elfenbenstorp.

Efter några dagar gav jag mig åter av till Stockholm. Jag ville inte bo längre på något land. Så länge hade jag kämpat för att komma ifrån landet till staden, att syrentorpen var ingenting för mig. Jag tyckte att det spökade på dem. Jag kände smärtan molvärka, när jag gick på deras avnötta backar.

Jag trodde att det var i staden som jag skulle få se den nya mänskan födas och ta gestalt. Det mest följsamma i en stad var dess rännstenar, de följde en vart man gick. Jag började gå efter dem för att skåda Urbs. Och inför stadsvisionen kastade jag mig in i dess mönster av ljus och skuggor, tider och mänskor.

Så satt jag till slut åter i mitt kyffe i stan och visste varken ut eller in med mitt ofantliga stoff. Jag var som en redlös, ett vrak på min egen sjö. Jag levde enbart för det jag skulle skriva, men jag kunde inte skriva. Det var den stora maktlöshetens tillvaro jag prövade.

Jag tillgrep den sista utvägen, den att skriva om mig själv. Så gnagde en hund sig själv, så diade en hynda sig själv, så tillfredsställde en sköka sig själv. Det var som en sluten ring. Jag var inne i författarens situation, författarens tillstånd, som var outhärdligt för andra såväl som för honom själv.

===